

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v plénu složeném z předsedy Josefa Baxy a soudkyň a soudců Lucie Dolanské Bányaiové, Josefa Fialy, Milana Hulmáka, Jaromíra Jirsy, Veroniky Křestňanové, Zdeňka Kühna (soudce zpravodaje), Tomáše Langáška, Jiřího Přibáně, Dity Řepkové, Jana Svatoně, Pavla Šámala, Jana Wintra a Daniely Zemanové o ústavní stížnosti stěžovatele **P. K.**, zastoupeného JUDr. Janem Zůbkem, Ph.D., advokátem, sídlem Budečská 851/28, Praha 2 – Vinohrady, proti rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. ledna 2025 č. j. 30 Cdo 2356/2024-72, za účasti **Nejvyššího soudu**, jako účastníka řízení, a **České republiky – Ministerstva spravedlnosti**, sídlem Vyšehradská 427/18, Praha 2 – Nové Město, jako vedlejší účastnice řízení, takto:

I. Ústavní stížnost se zamítá v části, ve které směřuje proti výroku I rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. ledna 2025 č. j. 30 Cdo 2356/2024-72 v rozsahu, v němž se dovolání stěžovatele zamítá, a v části, ve které směřuje proti výroku II téhož rozsudku.

II. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.

III. Stěžovateli se náhrada nákladů řízení před Ústavním soudem nepřiznává.

Odůvodnění:

I. Podstata věci

1. Ústavní soud zde řeší otázku, zda je v současnosti třeba při stanovování základních částek zadostiučinění (respektive částek přiznávaných jako odškodnění) za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení zohlednit také růst životní úrovně ve společnosti či inflaci, k níž došlo za posledních čtrnáct let. Ústavní soud na základě judikatury Evropského soudu pro lidská práva a po srovnání s jinými zeměmi vázanými Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod se srovnatelnou či vyšší životní úrovní dospěl k závěru, že z ústavního pořádku neplyne povinnost tyto faktory zohledňovat a v nynější věci přiznaná částka není nepřiměřeně nízká. Rozhodovací praxe civilních soudů založená na stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011 sp. zn. Cpjn 206/2010 (č. 58/2011 Sb. rozh. civ.) není ani v roce 2025 v rozporu s ústavními požadavky.

II. Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozsudku

2. Stěžovatel ústavní stížností požaduje zrušit v záhlaví označený rozsudek Nejvyššího soudu. Tvrdí, že Nejvyšší soud porušil jeho ústavně zaručená práva zakotvená v čl. 36 odst. 1 a 3 Listiny základních práv a svobod a v čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

3. Stěžovatel požadoval odškodnění za nemajetkovou újmu vzniklou nepřiměřeně dlouhým soudním řízením. Konkrétně šlo o exekuční řízení, ve kterém vystupoval jako povinný. Oprávněná obchodní společnost HV Financ, s. r. o. podala dne 15. 4. 2005 návrh na nařízení exekuce pro vymožení částky 11,43 mil. Kč spolu s úrokem z prodlení ve výši 3 % ročně od 12. 3. 2004 do zaplacení a smluvní pokuty ve výši 1 % dlužné částky za každý den prodlení od 11. 3. 2005 do zaplacení, to vše dle exekutorského zápisu ze dne 12. 3. 2004. Exekuční soud dne 21. 4. 2005 exekuci nařídil a jejím provedením pověřil soudního exekutora. Stěžovatel 24. 10. 2005 nahlédl do exekučního spisu a 1. 12. 2005 podal návrh na zastavení exekuce, v němž tvrdil, že vymáhanou pohledávku oprávněně uhradil (posléze ovšem argumentaci změnil a tvrdil, že pohledávka vůbec nevznikla). Současně navrhl odklad výkonu exekuce. Exekuční soudy stěžovateloivu návrhu na odklad exekuce vyhověly, nejprve jen k vymožení jistiny s příslušenstvím (7. 12. 2005), k odvolání stěžovatele též k vymožení smluvní pokuty (4. 4. 2006, usnesení odvolacího soudu nabylo právní moci dne 21. 12. 2006). Exekuční řízení poté nabralo dlouhý a komplikovaný průběh, spojený s obsáhlým dokazováním sporných skutečností, a skončilo zastavením celé exekuce až po sedmnácti letech, a to usnesením Městského soudu v Praze ze dne 29. 4. 2022 č. j. 14 Co 331/2021-782, neboť bylo prokázáno, že závazkový vztah nevznikl. Městský soud současně uložil oprávněné povinnost zaplatit stěžovateli náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně ve výši cca 1,6 mil. Kč a náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši cca 90 tis. Kč (dovolání oprávněné odmítl Nejvyšší soud usnesením ze dne 8. 11. 2022 č. j. 20 Cdo 2700/2022-886).

4. Stěžovatel poté uplatnil u státu nárok na poskytnutí zadostiučinění za nemajetkovou újmu ve výši 789 156 Kč podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu

způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád). Stát mu přiznal jen 350 167 Kč, proto se stěžovatel zbytku uplatněného nároku ve výši 438 989 Kč domáhal žalobou.

II. A. Rozsudky Obvodního soudu pro Prahu 2 a Městského soudu v Praze

5. Obvodní soud pro Prahu 2 uložil státu povinnost zaplatit stěžovateli částku 19 750 Kč a ve zbytku žalobu zamítl (rozsudek ze dne 5. 12. 2023 č. j. 27 C 146/2023-32). Za počátek průtažného exekučního řízení označil den, kdy se o něm stěžovatel dozvěděl. V posuzované věci to byl den, kdy stěžovatel poprvé nahlédl do spisu, tj. 24. 10. 2005. Za konec exekučního řízení je třeba považovat den nabytí právní moci konečného rozhodnutí Nejvyššího soudu, tj. 21. 11. 2022. Exekuční řízení proto ve vztahu ke stěžovateli trvalo celkem 17 let a 1 měsíc, bylo extrémně dlouhé. Naopak řízení k vymození stěžovatelovy pohledávky (nákladů exekučního řízení) je třeba hodnotit zvlášť, neboť jde o nově vzniklou pohledávku.

6. K požadavku stěžovatele na zvýšení přiměřeného zadostiučnění vzhledem ke zvyšující se inflaci obvodní soud konstatoval, že rozpětí základní částky uvedené ve stanovisku Cpjn 206/2010 je stále aktuální. Byť ekonomická úroveň vzrůstá, není to samo o sobě důvodem k mechanickému zvýšení zadostiučnění.

7. Ke kritériu významu předmětu řízení pro stěžovatele obvodní soud uvedl, že v exekučním řízení byl postižen jak nemovitý, tak i movitý majetek stěžovatele. Stěžovatel měl od nařízení exekuce majetek zatížen generálním inhibitorem, tedy byl omezen v nakládání s veškerým svým majetkem. I když byl výkon exekuce prakticky po celou dobu exekučního řízení odložen, postižení majetku trvalo do zrušení exekučních příkazů a zastavení exekuce. Soud však přisvědčil tvrzení státu, že význam předmětu řízení pro stěžovatele nemohl být extrémně zvýšený, neboť po celou dobu trvání řízení neučinil dotaz na soud, kdy bude rozhodnuto, ani nepodal návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu (naopak oprávněná tak během řízení učinila dvakrát). Z důvodu generálního inhibitoria posoudil obvodní soud význam předmětu řízení pro stěžovatele jako zvýšený a základní částku zvýšil o 10 %.

8. Exekuční řízení hodnotil obvodní soud jako složitější. V jeho průběhu bylo nezbytné rozhodovat o vyloučení nemovitých a movitých věcí manželky stěžovatele (jako povinného) z exekuce (vylučovací žaloby), pročež soud musel exekuci částečně zastavovat. Řízení probíhalo na třech stupních soudní soustavy. Stěžovatel byl též opakovaně soudem vyzýván k doplnění návrhů na zastavení exekuce, vyskytly se též problémy s doručováním stěžovateli. Avšak zásadně se na délce řízení stěžovatel podílel tím, že v jeho průběhu změnil svá tvrzení ohledně vymáhané pohledávky – nejdříve tvrdil, že vymáhaná pohledávka byla uhrazena, později, že vůbec nevznikla. Právě k tomu musely exekuční soudy provést značné množství důkazů. Soud tak základní částku snížil o 5 %. Postup exekučního soudu nebyl plynulý, úkony nečinil v přiměřených lhůtách a v několika případech došlo k nedůvodným průtahům. Proto soud zvýšil základní částku o 20 %.

9. Obvodní soud vyšel ze stanoviska Cpjn 206/2010 a ze základní částky 321 667 Kč (20 000 Kč za rok řízení, při poloviční výši za první dva roky řízení), zvýšené o 15 %, tj. 48 250 Kč (+ 20 % postup soudu, - 10 % složitost řízení, - 5 % podíl žalobce a + 10 %

zvýšený význam). Stěžovateli tak náleželo přiměřené zadostiučinění 369 917 Kč, což po odečtení již přiznané částky (350 167 Kč) činí 19 750 Kč se zákonným úrokem z prodlení ve výši 15 % ročně.

10. Městský soud v Praze k odvolání stěžovatele rozsudek obvodního soudu potvrdil. Ztotožnil se s hodnocením délky exekučního řízení i s výpočtem základní částky. Neshledal důvod pro navyšování základní částky zadostiučinění pouze z důvodu růstu životní úrovně ve společnosti a vysoké inflace. Městský soud naproti tomu nesouhlasil, jakým způsobem hodnotil obvodní soud jednotlivá kritéria pro stanovení výše přiměřeného zadostiučinění podle § 31a odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. Městský soud neshledal důvody pro úpravu základní částky ve vztahu ke kritériu významu předmětu řízení pro účastníka. Byť byl stěžovatelův movitý i nemovitý majetek zatížen generálním inhibitem, podstatné bylo, že již dne 7. 12. 2005 bylo rozhodnuto o odkladu exekuce ve vztahu k jistině a úrokům, dne 4. 4. 2006 byla odložena exekuce i ve vztahu ke smluvní pokutě. Ke kritériu složitosti řízení městský soud konstatoval, že exekuční řízení se vyznačovalo zvýšenou složitostí již proto, že do řízení postupně zasahovaly všechny tři soudní instance. V řízení bylo rozhodováno hned o několika návrzích (zejm. již zmíněné vylučovací žaloby). Složitost řízení však zvýšila zejména procesní strategie samotného stěžovatele, který v průběhu řízení měnil důvody, pro něž měla být exekuce zastavena. Proto městský soud snížil základní částku o 15 %, nikoli o 10 % jako učinil soud prvního stupně. Zvýšení základní částky však odůvodňoval postup exekučních soudů. Městský soud se ztotožnil s obvodním soudem, že postup exekučního soudu nebyl plynulý a úkony nebyly činěny v přiměřených lhůtách, podstatné průtahy představovaly dobu 101 měsíců (8 let a 5 měsíců), což je téměř polovina celého řízení. Právě toto kritérium mělo nejvýraznější vliv na délku řízení, proto městský soud základní částku zvýšil o 30 %, na rozdíl od obvodního soudu, který ji zvýšil jen o 20 %. Přes tyto rozdíly však městský soud stejně jako obvodní soud dospěl k celkovému zvýšení základní částky o 15 % (rozsudek ze dne 6. 3. 2024 č. j. 21 Co 49/2024-51).

II. B. Napadený rozsudek Nejvyššího soudu

11. Proti rozsudku městského soudu podal stěžovatel dovolání, které Nejvyšší soud napadeným rozsudkem zamítl v rozsahu, v jakém směřovalo proti výroku rozsudku městského soudu, v němž byl potvrzen rozsudek obvodního soudu ohledně zamítnutí žaloby co do částky 419 239 Kč s příslušenstvím. Ve zbývajícím rozsahu Nejvyšší soud dovolání odmítl, protože v této části nebyl stěžovatel oprávněn podat dovolání. Nejvyšší soud rovněž neshledal přípustnými některé stěžovatelem položené otázky, protože u nich stěžovatel neuvedl žádný z předpokladů přípustnosti a pouze obecně polemizoval se závěry městského soudu. V otázce, který den se má považovat za začátek průtažného řízení, se civilní soudy neodchýlily od judikatury. Účelem odškodnění za nepřiměřenou délku řízení je odčinit nemajetkovou újmu v podobě nejistoty o výsledku řízení. Stěžovateli mohla vzniknout újma až od okamžiku, kdy se o řízení prokazatelně dozvěděl, tj. nahlédnutím do spisu dne 24. 10. 2005. Civilní soudy se od judikatury neodchýlily ani tím, že při posuzování významu předmětu exekučního řízení pro stěžovatele vycházely z rozsahu exekucí postiženého majetku, nikoli z výše vymáhané částky.

12. Nejvyšší soud shledal dovolání přípustné pro řešení dvou v rozhodovací praxi dosud (či v aktuálních souvislostech) nevyřešených otázek: zaprvé, zda se do celkové délky průtažného řízení má počítat i „navazující“ exekuční řízení, ve kterém se stěžovatel domáhá vymožení přiznané pohledávky (nároku na náhradu nákladů průtažného řízení);

zadruhé zda mají být částky vyčíslené ve stanovisku Cpjn 206/2010 valorizovány vzhledem k růstu životní úrovně a inflaci.

13. Nejvyšší soud k první otázce uvedl, že exekuční řízení se do celkové délky průtažného řízení započítává v situacích, kdy vykonává výsledek nalézacího řízení. V posuzované věci tomu tak nebylo. Předmětem průtažného exekučního řízení bylo vymození jiné pohledávky (částky 11,43 mil. Kč s příslušenstvím proti stěžovateli jako povinnému), než je předmět „navazujícího“ exekučního řízení (stěžovatelova nároku na náhradu nákladů průtažného exekučního řízení, v důsledku jeho zastavení). Tato řízení nelze považovat za řízení jediné a právní posouzení nižších soudů je správné.

14. Nejvyšší soud shledal dovolání nedůvodným i ohledně druhé (v aktuálních souvislostech) dosud nevyřešené otázky. Při stanovení finančního zadostiučinění za nepřiměřenou délku řízení je třeba zohlednit okolnosti případu a závažnost vzniklé újmy a vyvarovat se mechanické aplikace práva. Na přiměřenost výše základní částky zadostiučinění nemá vliv znehodnocení měny v důsledku inflace nebo změna kurzu měny. Jak ustálená vnitrostátní judikatura, tak i právní úprava je založena na judikatuře ESLP. Výše peněžitého zadostiučinění přiznaného vnitrostátním orgánem nemusí dosahovat takové výše, kterou by přiznal sám ESLP, jestliže celková výše zadostiučinění nebude nepřiměřeně nízká. Pokud stát zavedl kompenzační prostředek za nepřiměřenou délku řízení, ponechává mu ESLP širší prostor pro uvážení, aby taková náprava byla v souladu s právním řádem, tradicemi a životní úrovní daného státu. Z judikatury ESLP plyne, že je přiměřené, pokud vnitrostátní orgán přizná poškozenému alespoň 45 % částky, kterou by ESLP přiznal sám. Nejvyšší soud proto ve stanovisku dospěl k závěru, že pro poměry České republiky je přiměřené, pokud se základní částka, z níž se při určování výše přiměřeného zadostiučinění vychází, bude pohybovat v rozmezí mezi 15 000 Kč až 20 000 Kč (cca 600 až 800 EUR) za jeden rok řízení. To je podstatně více než 45 % z částek, které ESLP přiznával v řízeních proti České republice. V době přijetí stanoviska Cpjn 206/2010 bylo odškodnění za nepřiměřenou délku řízení nastaveno velmi štědře a až v současnosti dochází k jeho vyrovnávání s odškodněními za typově závažnější újmy (například způsobenými nezákonným omezením osobní svobody či nezákonným trestním stíháním). I to je důvodem, proč by nemělo dojít k valorizaci.

15. Nejvyšší soud dále provedl analýzu rozhodovací činnosti ESLP za posledních pět let. ESLP ani v nedávné době nezvýšil částky přiměřeného zadostiučinění za nepřiměřenou délku řízení. Částky přiznávané českými civilními soudy i nadále splňují všechna požadovaná kritéria. Rozhodně nelze uzavřít, že by nesplňovaly ani minimální standard, kterým je judikatura ESLP. Tato praxe splňuje i podmínky stanovené nálezovou judikaturou Ústavního soudu, civilní soudy náležitě posuzují individuální okolnosti každého řešeného případu a při určování výše zadostiučinění nepostupují mechanicky podle stanoviska Cpjn 206/2010.

III. Argumentace stěžovatele

16. Stěžovatel v ústavní stížnosti staví svou argumentaci na pěti argumentačních okruzích. Zprv, Nejvyšší soud pochybil, když stěžovatelem tři vytyčené právní otázky neshledal přípustnými. Z dovolání je zřejmé, že v případě všech tří otázek stěžovatel jasně a určitě polemizuje s právními názory odvolacího soudu a vysvětluje, proč má být daná právní otázka vyřešena jinak, než jak ji vyřešil odvolací soud. Nejvyšší soud měl také tyto otázky případně hodnotit jako otázky, které dosud neřešil.

17. Zadruhé, za počátek exekučního řízení měl Nejvyšší soud považovat den zahájení řízení, nikoli až den, kdy se o zahájení řízení stěžovatel dozvěděl. Podle stanoviska Cpjn 206/2010 je rozhodná doba, kdy řízení bylo zahájeno či dokonce jen doba, kdy zahájeno být mělo. Nejvyšší soud odchýlení se od stanoviska neodůvodnil a ignoroval svou judikaturu, která tuto otázku řeší jinak. Pokud měly soudy za to, že rozhodující není den zahájení řízení, nýbrž až vědomost o probíhající řízení, měly stěžovatele vyzvat k doplnění tvrzení a důkazních návrhů. Je logické, že se stěžovatel o probíhající řízení dozvěděl dříve, než se rozhodl nahlížet do spisu.

18. Zatřetí, Nejvyšší soud dezinterpretoval judikaturu týkající se kritérií významu řízení pro stěžovatele a odchýlil se od ní. V majetkových sporech je výše sporné částky základním hlediskem, z něž lze určit význam předmětu řízení, což platí i pro řízení vykonávací. Skutečnost, že se v posuzované věci o sporné částce vede již řízení exekuční, význam předmětu řízení pro stěžovatele ještě zvyšuje.

19. Začtvrté, Nejvyšší soud nesprávně posoudil otázku konce exekučního řízení jako řízení průtažného. Obecně dle stanoviska platí, že do celkové délky průtažného řízení se započítává délka nalézacího řízení a délka navazujícího exekučního řízení. Od této praxe se Nejvyšší soud odchýlil, protože do celkové délky řízení nezapočetl též délku navazujícího exekučního řízení, ve kterém se stěžovatel domáhal vymození nároku na náhradu nákladů průtažného řízení. Je lhostejné, že jde o dvě vykonávací řízení, protože princip je stejný – pro stěžovatele celý příběh neskončil, dokud nejsou jeho práva zcela ochráněna. To, že se každé exekuční řízení týkalo jiné pohledávky, nehraje roli, jelikož i v případě nalézacího řízení a navazujícího vykonávacího řízení (jejichž délka se dle stanoviska počítá) může jít o rozdílné pohledávky.

20. Zapáté, přiznaná částka je vzhledem k absenci valorizace základních částek odškodnění nepřiměřeně nízká. Stanovisko Cpjn 206/2010 Nejvyšší soud přijal v roce 2011, tj. před 14 lety. Hodnota indexu spotřebitelských cen v dubnu 2011 činila 94,5 a v březnu 2025 154,4. Cenová hladina mezi dubnem 2011 a březnem 2025 tudíž vzrostla o 63,39 %. To je růst natolik významný, že nemůže být přehlížen. Argumentace rozsudky ESLP není přesvědčivá. Není zřejmé, podle jakého klíče Nejvyšší soud vybral rozsudky ESLP, většina z nich byla vydána ještě před celoevropskou inflační vlnou či na začátku inflační vlny. Nejvyšší soud opomněl, že judikatura ESLP představuje minimální standard ochrany, státům nic nebrání přiznávat vyšší částky.

21. Nejvyšší soud také opomněl klíčový argument stěžovatele, že nevalorizováním základních částek odškodnění dochází k porušení principu akcesorické rovnosti. Indexace základních částek je nutná, protože jinak by se výše přiměřeného zadostiučnění plynutím času snižovala. Částky přiznané v současnosti fakticky nedosahují výše, jaké dosahovaly v době přijetí stanoviska, protože peníze v současnosti mají mnohem nižší kupní sílu. Nominální hodnota peněz zůstala stejná, reálná hodnota je ale mnohem nižší. Osoba odškodněná v minulosti tak získala více než osoba odškodněná v současnosti. To vede

k tomu, že základní právo na přiměřenou délku řízení bylo hodno vyšší ochrany v roce 2011 než dnes. Přístup Nejvyššího soudu proto snižuje již jednou dosažený standard ochrany základního práva na přiměřenou délku soudního řízení. Základní částka 20 000 Kč v březnu 2025 odpovídá 12 241 Kč v dubnu 2011 a je proto reálně nižší, než v době vydání stanoviska činila dolní hranice intervalu základní částky.

22. Na závěr stěžovatel navrhl, aby mu Ústavní soud přiznal náhradu nákladů řízení.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

23. Ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, vyjma té části, ve které napadá část výroku I rozsudku Nejvyššího soudu, kterou se jeho dovolání odmítá; zde Nejvyšší soud odmítl dovolání proti části rozsudku městského soudu, kterou městský soud potvrdil napadené rozhodnutí obvodního soudu v části, ve které obvodní soud stěžovateli vyhověl (srov. bod 48 napadeného rozsudku) – tento výrok tedy nemohl nijak zasáhnout do stěžovatelových práv a v tomto rozsahu je ústavní stížnost podána někým zjevně neoprávněným [§ 43 odst. 1 písm. c) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu]. Ústavní soud je k projednání ústavní stížnosti příslušný. Stěžovatel je řádně zastoupen (§ 29 až 31 téhož zákona) a vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svých práv (§ 75 odst. 1 téhož zákona). Ústavní stížnost je tedy přípustná.

V.

Průběh řízení před Ústavním soudem

24. Ústavní stížnost podle platného rozvrhu práce připadla čtvrtému senátu Ústavního soudu pod sp. zn. IV. ÚS 1095/25. Čtvrtý senát usnesením ze dne 11. 6. 2025 jednomyslně rozhodl o postoupení věci k projednání a rozhodnutí plénu Ústavního soudu podle čl. 1 odst. 1 písm. i) rozhodnutí pléna Ústavního soudu ze dne 25. 3. 2014 č. j. Org. 24/14, o atrahování působnosti. Otázka, zda základní částky odškodnění za nepřiměřenou délku řízení mají být valorizovány, má ústavněprávní význam a její řešení má dopad na neurčitý počet řízení před obecnými soudy. Obdobné věci řeší více senátů Ústavního soudu a do budoucna lze očekávat nárůst obdobně formulovaných ústavních stížností. Ústavní stížnost je od té doby vedena pod sp. zn. Pl. ÚS 26/25.

25. Ústavní soud si vyžádal soudní spis a vyzval Nejvyšší soud a stát, aby se k ústavní stížnosti vyjádřily. Ústavní soud nadto obdržel dvě stanoviska třetích osob.

26. Všechna obdržená vyjádření a stanoviska zaslal Ústavní soud na vědomí účastníkům a státu.

V. A. Vyjádření Nejvyššího soudu

27. Nejvyšší soud se vyjádřil k jednotlivým okruhům námitek stěžovatele. Stěžovatel v dovolání u tří právních otázek řádně nevymezil předpoklady přípustnosti dovolání. Jím namítaný předpoklad přípustnosti, tj. že právní otázka má být vyřešena jinak, než jak k jejímu řešení přistoupil městský soud, zákon nezná. V otázce začátku průtažného řízení se Nejvyšší soud od judikatury neodchýlil. Stanovisko Cpjn 206/2010 tuto otázku

neupravuje a řeší ji až navazující judikatura, ze které Nejvyšší soud vyšel. Měl-li stěžovatel za to, že je stanovisko v rozporu s navazující judikaturou, měl tento předpoklad přípustnosti dovolání řádně vymežit. Městský soud ani neměl povinnost postupovat podle § 118a občanského soudního řádu, ze spisu nevyplývalo, že by se snad stěžovatel měl o průtažném řízení dozvědět dříve. Otázku konce řízení Nejvyšší soud v napadeném rozsudku podrobně vyřešil a ze stěžovatelovy argumentace neplyne, proč by mělo být zvolené řešení neústavní. Civilní soudy posoudily význam předmětu řízení v souladu s judikaturou a nebagatelizovaly ho, čemuž nasvědčuje i vysoká výše přiznané částky.

28. Co se týče otázky valorizace základních částek vyčíslených ve stanovisku, vychází zákonná úprava a rozhodovací praxe civilních soudů z judikatury ESLP. Tato judikatura oproti stavu v době přijetí stanoviska nedoznala změn. Vyčítá-li stěžovatel Nejvyššímu soudu selektivní výběr nejaktuálnějších rozsudků ESLP, měl sám označit rozsudky, které považuje za přílehavější. Nadto není zřejmé, proč stěžovatel argumentuje inflací k březnu 2025, když svůj nárok uplatnil již v únoru 2023. Skutečnost, že Úmluva a judikatura ESLP představuje minimální standard ochrany, nelze chápat tak, že se musí přiznávat stejné částky, jaké přiznává ESLP. Odškodnění přiznané tímto soudem totiž obsahuje sankci za to, že odškodnění mělo být přiznáno již na úrovni členských států. Evropský soud pro lidská práva na národní úrovni akceptuje, když odškodnění dosahuje alespoň 45 % toho, co přiznává sám. Přiznaná zadostiučinění za nepřiměřenou délku řízení jsou v současnosti srovnatelná s odškodněními za jiné typy újmy.

29. Výše přiznaného zadostiučinění za nepřiměřenou délku řízení v České republice výrazně převyšuje 45 % toho, co přiznává ESLP. Nejvyšší soud odvodil základní částku obsaženou ve stanovisku výlučně od částek přiznávaných ESLP, který žádné hospodářské, sociální či jiné obdobné parametry nezohledňoval a nezohledňuje je ani teď. Argumentace těmito parametry je proto mimoběžná. Dosavadní systém zakotvený stanoviskem se osvědčil, což dokládá skutečnost, že v něm ESLP nikdy neshledal porušení Úmluvy. Civilní soudy neaplikují stanovisko mechanicky a základní částku vždy modifikují s ohledem na okolnosti případu. To často vede dokonce až k tomu, že přiznávají stejné částky, jaké přiznává ESLP. Tento postup napříč všemi senáty opakovaně schválil i Ústavní soud.

30. Nejvyšší soud na závěr zdůraznil, že česká justice patří k těm nejvýkonnějším a nejrychlejším v Evropské unii – i navzdory tomu dochází k přiznávání nadstandardně vysokých částek odškodnění a systém odškodňování je celkově nastaven velmi efektivně.

V. B. Vyjádření státu

31. Stát se zcela ztotožnil s argumentací Nejvyššího soudu.

V. C. Stanoviska amici curiae

32. Advokát JUDr. Ervín Perthen, MBA, jako *amicus curiae* zaslal bez vyzvání Ústavnímu soudu stanovisko. Argumentuje, že se od doby přijetí stanoviska výrazně změnila ekonomická situace. Došlo k výraznému nárůstu indexu spotřebitelských cen, inflace, příjmů státního rozpočtu a změně platových poměrů. Je nepřijatelné, aby odškodnění za nepřiměřenou délku řízení mělo stejnou nominální hodnotu, jako před více než dekádu. Reálná hodnota peněz se od té doby snížila a současná praxe narušuje

rovnost poškozených, protože osobám odškodněným později byly bez legitimního důvodu přiznány reálně nižší částky než osobám odškodněným dříve. To vede k rozdílné ochraně práv a porušení práva na rovné zacházení. Praxe civilních soudů odporuje spravedlnosti.

33. Stanovisko Ústavnímu soudu zaslala též skupina čtyř osob zastoupených advokátem JUDr. Václavem Hochmannem. Rovněž tyto osoby argumentují změnou ekonomické situace. Základní částky přiznávané v současnosti reálně neodpovídají částkám přiznávaným v minulosti, což vzhledem k nastavení nákladů soudního řízení odrazuje poškozené od podávání žalob proti státu. Dochází k nárůstu platů, mezd, důchodů a nájmů, neexistuje proto důvod, proč by nemělo docházet i k nárůstu odškodnění. Částky přiznávané civilními soudy nedosahují výše, které by podle aktuální judikatury ESLP měly dosahovat.

V. D. Doplnění vyjádření Nejvyššího soudu

34. Nejvyšší soud doplněním svého původního vyjádření reagoval na stanoviska *amici curiae*. Zopakoval, že v době přijetí stanoviska Cpjn 206/2010 byla výše odškodnění nastavena velmi štědře. Komparaci se současnou rozhodovací praxí ESLP dělal proto, aby dokázal, že rozhodovací praxe civilních soudů stále ob stojí. Minimálním standardem ochrany je 45 % částek, které by přiznal ESLP. Částky přiznávané civilními soudy jsou i nadále vyšší. Diskriminaci nelze dovozovat pouze ze srovnání dvou různých případů z jiných časových období a porovnání reálné hodnoty peněz. Je třeba brát v potaz i to, že judikurní požadavky na stát jsou v současnosti přísnější a poškození mají lepší pozici, než měli v minulosti.

V. E. Replika stěžovatele

35. Stěžovatel v replice namítá, že Nejvyšší soud má mimořádný zájem na nevalorizování základních částek a vyhýbá se otázce akcesorické rovnosti osob dotčených nepřiměřenou délkou řízení. Stěžovatel poté na základě dat seřazených do tabulky a znázorněných do grafu demonstruje, jak klesla reálná hodnota přiznávaných částek. Inflace nesnižuje újmu, kterou poškození pocítují. Poté opakuje svůj požadavek na valorizaci základních částek.

VI.

Věcné posouzení ústavní stížnosti

36. Ústavní soud nejdříve shrnul obecná východiska týkající se práva na přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou nepřiměřenou délkou řízení (část VI. A.) a sumarizoval, jaká ústavněprávní kritéria musí rozhodovací praxe civilních soudů v tomto ohledu splňovat (část VI. B.). Poté posoudil stěžejní ústavněprávní otázku, tj. zda je v současnosti třeba při stanovování základních částek zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení zohlednit také růst životní úrovně ve společnosti či inflaci za dobu posledních čtrnácti let. K zodpovězení této otázky Ústavní soud srovnal částky, které přiznávají české civilní soudy s částkami, které v současnosti přiznává či akceptuje ESLP (část VI. C.) a ostatní členské státy Rady Evropy se srovnatelnou či vyšší životní úrovní (VI. D.). Na základě této komparace dospěl Ústavní soud k závěru, že částky přiznávané českými civilními soudy ani v současnosti nejsou nepřiměřeně nízké a nepřiměřeně nízká není ani částka přiznaná

stěžovateli. Poté se Ústavní soud vypořádal se zbývajícími argumenty stěžovatele (část VI. E.).

VI. A. Obecná východiska k právu na přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou nepřiměřenou délkou řízení

37. Podle čl. 36 odst. 3 Listiny má každý právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem. Toto ustanovení nezaručuje jen právo na náhradu majetkové škody, ale i právo na náhradu nemajetkové újmy [srov. nálezy ze dne 23. 4. 2015 sp. zn. III. ÚS 197/15 (N 84/77 SbNU 237), *Bilosvit*, body 14 a 16; a ze dne 1. 8. 2016 sp. zn. II. ÚS 19/16 (N 140/82 SbNU 243), *Moskalenko*, body 18 a 20].

38. Na podústavní úrovni je základní právo na náhradu újmy způsobené při výkonu veřejné moci provedeno zákonem č. 82/1998 Sb. Zákon upravuje podmínky a podrobnosti tohoto základního práva. Podle zákona č. 82/1998 Sb. je nutné odškodňovat veškerou újmu, kterou by šlo namítat podle čl. 36 odst. 3 Listiny. Do působnosti tohoto článku spadá i porušení základního práva na projednání věci bez zbytečných průtahů podle čl. 38 odst. 2 Listiny. Porušení tohoto práva obecně vede ke vzniku nemajetkové újmy. Nepřiměřená délka řízení pravidelně vede k nemajetkové újmě účastníka řízení zejména v podobě úzkosti, nejistoty a duševního stresu v očekávání výsledku řízení. Ke kompenzaci této újmy slouží přiměřené zadostiučinění podle § 31a odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. [nálezy ze dne 21. 9. 2011 sp. zn. I. ÚS 1536/11 (N 165/62 SbNU 449), bod 34; a ze dne 23. 7. 2019 sp. zn. I. ÚS 2872/18 (N 139/95 SbNU 182), *Příbyl*, bod 47].

39. Neexistuje žádná exaktní metoda, jak určit přiměřenost zadostiučinění za nemajetkovou újmu, resp. jeho výši. Posouzení přiměřenosti zadostiučinění je na úvaze civilního soudu, která však musí být řádně odůvodněna. Zákon pouze demonstrativně určuje kritéria, která civilní soudy musejí vzít v úvahu (srov. § 31a zákona č. 82/1998 Sb.). Ústavní soud se zabývá tím, zda civilní soudy při posuzování existence předpokladů vzniku odpovědnosti a při stanovení přiměřeného zadostiučinění vycházely z pravidel zákona č. 82/1998 Sb. a zda své závěry řádně, srozumitelně a logicky odůvodnily. Ústavní soud není do hodnocení okolností jednotlivých případů a určování zadostiučinění oprávněn vstupovat, s výjimkou situací, kdy jsou závěry civilních soudů extrémní, vymykající se smyslu a účelu právní úpravy (srov. nedávno nálezy ze dne 28. 2. 2024 sp. zn. IV. ÚS 2699/23, *Vinogradov*, body 18 a 19; či ze dne 10. 4. 2024 sp. zn. III. ÚS 1565/23, *Dočkalová*, bod 33).

40. Při posuzování přiměřenosti zadostiučinění jsou civilní soudy povinny respektovat zejména ústavní požadavek na přezkoumatelnost soudního rozhodnutí. Určení způsobu, obsahu a rozsahu přiměřeného zadostiučinění nesmí být svévolné, zároveň musí odrážet individuální okolnosti věci a nebýt přepjatě formalistické. Ústavní soud však nezasahuje do způsobu určení přiměřeného zadostiučinění, pokud s ohledem na zohledněná relevantní kritéria je zřejmé, že výsledek řízení je ústavněprávně udržitelný. Ústavní soud nehodnotí konkrétní způsob výpočtu, ale to, zda je přiznané zadostiučinění vzhledem ke konkrétním okolnostem případu vůbec způsobilé plnit svou kompenzační funkci [srov. nálezy ze dne 6. 3. 2012 sp. zn. IV. ÚS 1572/11 (N 45/64 SbNU 551), body 39 a 40; či ze dne 7. 4. 2015 sp. zn. I. ÚS 1599/13 (N 72/77 SbNU 89), *Trávníčková*, bod 33].

VI. B. *Východiska, na kterých je založena česká praxe odškodňování nepřiměřené délky řízení, a jejich ústavní souladnost*

41. Zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení bylo do zákona č. 82/1998 Sb. doplněno až novelou č. 160/2006 Sb. Dle důvodové zprávy byla novela (mimo jiné) reakcí na odsuzující rozsudky ESLP. V polovině první dekády tohoto století se Česká republika potýkala s problémem nepřiměřené délky soudních řízení a zároveň neexistoval účinný prostředek jejich nápravy. To vedlo zaprvé k tomu, že Česká republika porušovala čl. 6 odst. 1 a čl. 13 Úmluvy, a zadruhé k tomu, že ESLP byl přetížen stížnostmi proti České republice. Cílem novely tak bylo zakotvit právní úpravu náhrady nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení, čímž měla Česká republika splnit své závazky vyplývající z Úmluvy, předcházet odsouzením a snížit vysoké zatížení ESLP. Evropský soud pro lidská práva obecně akceptuje, že vnitrostátní náhrada může být nižší oproti zadostiučinění, které by přiznal on sám (srov. tisk č. 1117, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, IV. volební období, obecná část a body 14, 26 až 28 a čl. II a V zvláštní části).

42. Přijatá právní úprava vedla kvůli své abstraktnosti k problémům v podobě nejednotného rozhodování civilních soudů. Nejvyšší soud proto v dubnu 2011 přijal již výše mnohokrát zmíněné stanovisko Cpjn 206/2010, které mělo sjednotit výklad k § 13 odst. 1 a § 31a zákona č. 82/1998 Sb. a tím poskytnout určité vodítko při jejich aplikaci. Nejvyšší soud ve stanovisku a v navazující judikatuře (mimo jiné) dospěl k následujícím závěrům:

- řízením o nároku na náhradu nemajetkové újmy způsobené nesprávným úředním postupem je realizováno právo na účinný prostředek nápravy ve smyslu čl. 13 Úmluvy, proto je třeba postupovat v souladu s judikaturou ESLP;
- orgány jednotlivých smluvních států jsou nejlépe vybaveny k posouzení, jaké zadostiučinění se jeví adekvátním, přičemž stanovení výše přiměřeného zadostiučinění nesmí být v hrubém nepoměru k vnitrostátní praxi a je třeba též přihlídnout k právním tradicím a životní úrovni dané země;
- výše zadostiučinění přiznaná vnitrostátním orgánem nemusí dosahovat takové výše, kterou by ve svém rozhodnutí přiznal ESLP, tato výše však nesmí být nepřiměřeně nízká;
- přiznání nižší částky, než kterou by přiznal ESLP, je podmíněno tím, že rozhodnutí o zadostiučinění jsou rychlá, odůvodněná a velmi rychle vykonatelná;
- nelze automaticky vycházet ze závěru, že poskytnuté zadostiučinění musí být nižší než to, které by přiznal ESLP, neboť je třeba vždy posoudit okolnosti konkrétního případu – je však třeba především zohlednit to, že poškozený se řízením před vnitrostátními orgány zpravidla domůže nápravy snadněji, než kdyby musel předstoupit před ESLP;
- ESLP považuje za přiměřené, přizná-li vnitrostátní orgán poškozenému asi 45 % částky, kterou by přiznal ESLP;
- pro poměry České republiky je přiměřené, pohybuje-li se základní částka, z níž se při určování přiměřeného zadostiučinění vychází, v rozmezí mezi 15 000 Kč až 20 000 Kč (cca 600 až 800 EUR) za jeden rok řízení (za první a druhý rok v poloviční výši);
- při stanovení základní částky bude hrát roli zejména celková doba řízení, čím bude řízení delší, tím více se bude základní částka blížit horní hranici intervalu;

- částka, která se určí pomocí součinu základní částky za jeden rok řízení (modifikované pro první dva roky řízení) a celkové doby řízení počítané v letech a měsících, se následně upraví (mimo jiné) podle demonstrativně uvedených kritérií v § 31a zákona č. 82/1998 Sb.

43. Za standard ochrany požadované Úmluvou lze vskutku označit přibližně 45 % toho, co by přiznal sám ESLP. Takto přiznané částky na vnitrostátní úrovni tvoří minimální hranici, kterou lze ještě považovat za efektivní vnitrostátní prostředek nápravy, kterým Česká republika předejde mezinárodněprávní odpovědnosti za porušení Úmluvy. Evropský soud pro lidská práva nižší částky akceptuje proto, že vnitrostátní prostředek nápravy má výhody, které je třeba při určování výše zadostiučinění (je-li prostředek nápravy účinný, dostatečný a rychlý) vzít v potaz – je bližší, dostupnější, rychlejší a řízení o něm probíhá v jazyce stěžovatele (srov. například rozsudky ESLP ze dne 29. 3. 2006 *Apicella proti Itálii*, č. 64890/01, § 78 a § 95, § 135 až 143; ze dne 29. 3. 2006 *Scordino proti Itálii*, č. 36813/97, § 189, § 202 až 214; aktuálně např. ze dne 3. 6. 2025, *Selimi a Krasniči proti Srbsku*, č. 20641/20 a 20644/20, § 194).

44. Soudní praxi založenou na stanovisku Ústavní soud opakovaně schválil a v mnoha případech ji i kvitoval (co se týče požadavků na náležité odůvodnění). Stanovení základní částky je východiskem pro následné individualizované úvahy soudu – stanovisko proto nezbavuje civilní soudy povinnosti individuálního posouzení každého případu a určení adekvátního zadostiučinění případně i mimo rozpětí určené stanoviskem [srov. opět nálezy I. ÚS 1536/11, bod 37 a IV. ÚS 1572/11, body 39 a 45; nověji např. nález ze dne 17. 8. 2021 sp. zn. III. ÚS 1303/21 (N 141/107 SbNU 164), *Ke krácení zadostiučinění za nepřiměřenou délku řízení v důsledku tzv. soudního ping-pongu*, bod 45].

45. Výši částek přiznávaných civilními soudy na základě stanoviska naposledy jako ústavně konformní výslovně schválil Ústavní soud nálezem v srpnu 2021. Uvedl, že částky přiznávané za jeden rok řízení jsou přiměřené a odpovídající životní úrovni. V dané věci konkrétně považoval za přiměřené ohodnocení jednoho roku průtahů částkou 17 000 Kč (opět nález III. ÚS 1303/21, body 43 až 45).

46. Právo na to, aby se výše přiznávaných částek valorizovala tak, aby mechanicky zohlednila zvýšení životní úrovně a inflaci, nelze dovozovat ani kreativním výkladem ústavní zásady rovnosti. Podle stěžovatele je totiž neústavní nyní přiznaná částka již jen proto, že nynější nominální hodnota přiměřeného zadostiučinění za jeden rok je reálně menší, než jaká byly v roce 2011. Jinými slovy, stěžovatel se pokouší dovést ústavní příkaz k valorizaci přiznávaných částek na základě toho, že ve srovnání se staršími případy s ním není zacházeno rovně. Byť formálně dostal stejně, jako jiní účastníci v minulosti, fakticky dostal podstatně méně. Domáhá se tak vlastně toho, aby s ohledem na hospodářské změny v mezidobí (inflace a nárůst životní úrovně) bylo o jeho odlišné věci rozhodnuto odlišně, tj. přiznaná částka byla valorizována (ve světle zásady o stejném stejně a o rozdílném rozdílně).

47. Ústavní soud k tomu uvádí, že při posuzování rovnosti a diskriminace bude klíčový zejména důvod odlišného zacházení, tj. stanovený rozlišovací znak (např. rasa, pohlaví, národnost, původ). Tomu pak musí odpovídat nároky kladené na zdůvodnění legitimacy odlišného zacházení. Při rozlišování z důvodů tzv. podezřelých, resp. důvodů týkajících se osobních charakteristik jednotlivce majících úzký vztah k důstojnosti člověka (to jsou typicky důvody vypočtené v čl. 3 odst. 1 Listiny nebo důvody v této otevřené kategorii sice neuvedené, ovšem s tam vypočtenými důvody srovnatelné), je potřeba klást na zdůvodnění odlišného zacházení velmi přísné nároky. Naopak nebude-li důvodem

rozlišení chráněná charakteristika uvedená či odvoditelná z čl. 3 odst. 1 Listiny, bude ústavně souladná taková právní úprava či praxe (včetně judikatury), která není projevem libovůle či svévole (obecný princip rovnosti zakotvený v čl. 1 Listiny). Postačí, že sporná úprava či praxe sleduje nějaký legitimní cíl a je s to jej dosáhnout či k jeho dosažení přispět, přičemž nemusí jít o řešení nutně nejlepší, nejvhodnější, nejúčinnější či nejmoudřejší [srov. nález ze dne 18. 5. 2021 sp. zn. Pl. ÚS 87/20 (N 97/106 SbNU 84; 232/2021 Sb.), *Daňový balíček pro rok 2020*, body 105 a 106, a tam uvedená judikatura].

48. Stěžovatel v podstatě srovnává kupní sílu nyní přiznané částky s kupní silou částek přiznaných v minulosti a dožaduje se mechanické valorizace v běhu času. Srovnávacím kritériem je běh času, tj. důvod nijak podezřelý. Zadostiučinění za nemajetkovou újmu neodráží nutně hodnotu peněz v čase, již jen proto je srovnání činěné stěžovatelem (ale i dalšími osobami v jejich stanoviscích – srov. body 32 a 33 shora) neudržitelné. O porušení principu rovnosti nelze hovořit, soudní praxe v tomto ohledu není svévolná. Co se týče výše přiznané částky, jediným ústavním požadavkem je to, že nesmí být nepřiměřeně nízká. Ústavní soud proto dále k zodpovězení otázky, zda je či není nyní přiznaná částka nepřiměřeně nízká, srovnal částky přiznávané českými civilními soudy s částkami, které v nedávné minulosti přiznal nebo považoval za přiměřené ESLP (VI. C.), a které přiznávají vnitrostátní orgány jiných států vázaných Úmluvou se srovnatelnou či vyšší životní úrovní (VI. D.).

VI. C. Komparace s výší částek, které v současnosti přiznává Evropský soud pro lidská práva

49. Nejvyšší soud v napadeném rozsudku provedl analýzu aktuálních rozsudků ESLP a dospěl k závěru, že ESLP přiznávané částky nevalorizoval a v zásadě přiznává částky ve výši, v jaké je přiznával v minulosti. V případech uváděných v napadeném rozsudku od roku 2019 do roku 2024 ESLP přiznal (chronologicky) následující částky (v přepočtu na českou měnu) za jeden rok trvání řízení: 16 700 Kč (proti Ukrajině), 12 500 Kč, 8 125 Kč, 14 500 Kč (vše proti Chorvatsku), 11 000 Kč (proti Ukrajině), 34 700 Kč (proti Rumunsku), 4 600 Kč (proti Chorvatsku), 30 740 Kč (proti Kypru) a konečně 25 500 Kč (v roce 2024 proti Švýcarsku). Částky v těchto případech присouzené se samozřejmě liší podle specifických okolností každého případu, hrubou představu však poskytují (více body 67 až 78 napadeného rozsudku včetně citací).

50. Byť stěžovatel tvrdí, že právě uvedené příklady jsou selektivní a účelové, sám nenabízí jiné rozsudky ESLP, které by byly s argumentací Nejvyššího soudu v rozporu. Ani pozdější judikatura ESLP (po vydání napadeného rozsudku) nijak nevybočuje z právě uvedených příkladů:

- V dubnu 2025 přiznal ESLP jako přiměřené zadostiučinění za řízení v majetkovém sporu, které trvalo 12 let a 9 měsíců (v letech 2009 až 2022), celkovou částku 12 500 EUR, což po přepočtu na jeden rok odpovídá přibližně částce 24 tis. Kč (rozsudek ze dne 30. 4. 2025 *Benderová proti Slovensku*, č. 24958/22, třeba dodat, že na slovenské úrovni dostala stěžovatelka 500 EUR, což ESLP vyhodnotil jako nepřiměřeně nízké – viz § 13 tamtéž).
- V květnu 2025 přiznal ESLP jako přiměřené zadostiučinění za průtahy ve třech různých řízeních, které trvaly 8 let a 6 měsíců, 7 let a 8 let a 11 měsíců částky 3 300 EUR, 2 400 EUR a 1 800 EUR. To činí přibližně 9 750 Kč, 8 575 Kč a 5 050 Kč za jeden rok řízení (rozsudek ze dne 27. 5. 2025 *ARB SHPK a ostatní proti Albánii*, č. 39860/19).
- Jako přiměřené zadostiučinění za řízení ve věci penzijních nároků, které ve vztahu k prvnímu ze stěžovatelů trvalo přibližně 12 let a 5 měsíců, přiznal ESLP celkovou částku 5 000 EUR, a k druhému ze stěžovatelů trvalo přibližně 7 let a 10 měsíců, též částku

5 000 EUR, což po přepočtu na jeden rok řízení odpovídá částkám přibližně 10 000 Kč a 16 000 Kč (*Selimi a Krasniči proti Srbsku*, § 202 a § 209 až 213).

- Jako přiměřené zadostiučinění za tři řízení, která trvala 15 let a 10 měsíců, 17 let a 1 měsíc a 15 let a 6 měsíců celkovou částku 27 080 EUR (na domácí úrovni stěžovatelka nadto dostala celkem 6 800 EUR), což po zprůměrování odpovídá částkám přiznávaných na základě stanoviska (srov. rozsudek ze dne 10. 7. 2025 *LINEA Property proti Slovensku*, č. 36731/22);
- V srpnu 2025 přiznal ESLP za průtahy v bezmála devatenáctiletém civilním řízení v Řecku 11 000 EUR, tj. méně než bylo nynějšímu stěžovateli přiznáno za bezmála sedmnáctileté řízení (rozsudek ze dne 26. 8. 2025 *Vervele proti Řecku*, č. 34012/20)

51. Ve věcech stížností za nepřiměřenou délku řízení v letech 2020 až 2023 průměrná částka za jeden rok průtažného řízení, kterou sám ESLP považoval ve věcech proti České republice za přiměřenou, činila 14 678 Kč (jde o schválené dohody mezi Českou republikou a stěžovateli):

<i>název věci</i>	<i>číslo stížnosti</i>	<i>rok rozhodnutí</i>	<i>částka odškodnění (EUR)</i>	<i>počet měsíců řízení</i>	<i>částka v Kč za rok řízení EUR = 25 Kč</i>
Spieler proti ČR	55312/22	2023	3 400	66	15 455
Urválek proti ČR	35562/21	2022	2000 (2250)	102	6 618
Petr proti ČR	54355/15	2021	2 660	80	9 975
Balajovi proti ČR	50230/20	2021	4 800	108	13 333
Muška proti ČR	22825/20	2021	4 800	143	10 070
Hajský proti ČR	31973/17	2021	11 600	216	16 111
Dočkalovi proti ČR	60496/14	2020	6 200	74	25 135
Vozáb proti ČR	6780/17	2020	1 200	180	2 000
Lhotský proti ČR	31057/17	2020	4 500	79	17 089
Tempel proti ČR	44151/12	2020	12 500	121	30 992

52. Lze proto uzavřít, že soudní praxe založená na stanovisku i v současné době odpovídá požadavkům kladeným ESLP. Lze souhlasit s tezí Nejvyššího soudu, že ESLP ani v současnosti nezvýšil přiznávané částky. Částky, které český stát a soudy přiznávají jako odškodnění za nepřiměřenou délku řízení, dosahují i v současnosti dokonce částek, jaké by přiznal sám ESLP. Přiznávané částky proto převyšují minimální standard ochrany stanovený ESLP (tj. minimálně 45 % částky, kterou by sám přiznal). V nyní posuzované věci, jejíž závažnost pro stěžovatele Ústavní soud nijak nezpochybňuje, tomu bylo jinak, civilní soudy mu přiznaly odškodnění v celkové výši 369 917 Kč, což je přibližně 21 760 Kč za jeden rok trvání řízení.

VI. D. Komparace s jinými státy Rady Evropy se srovnatelnou či vyšší životní úrovní

53. Stěžovatel má pravdu, že judikatura ESLP představuje pouze minimální míru ústavní ochrany a Úmluva jistě nebrání tomu, aby český ústavní pořádek stanovil na stát přísnější požadavky. V tomto pohledu může poskytnout dobrou perspektivu právo srovnávací. Ústavní soud proto dále analyzoval praxi odškodňování nemajetkové újmy za nepřiměřenou délku řízení ve vybraných členských státech Rady Evropy se srovnatelnou či vyšší životní úrovní. Ústavní soud připomíná, že české civilní soudy vycházejí ze základních částek cca 600 až 800 EUR na rok řízení, které dále modifikují (viz bod 42 shora). Ve stěžovatelově věci to bylo více, 21 760 Kč za rok řízení, tj. cca 870 EUR.

54. Ve **Finsku** výši odškodnění upravuje § 6 zákona č. 362/2009, o odškodnění za nepřiměřenou délku soudního řízení. Zákon stanovuje základní odškodnění ve výši 1 500 EUR za každý rok průtahů, které lze v řízení přičítat státu. Kromě toho může být přiznána dodatečná částka až do výše 2 000 EUR, pokud má věc pro stranu zvláštní význam. S ohledem na specifické okolnosti věci může být celková výše odškodnění jak zvýšena, tak snížena. Obecná maximální výše odškodnění činí 10 000 EUR, tento strop může být ze zvláštních důvodů překročen. Stanovené částky se od roku 2009 nezměnily.

55. Ve **Francii** výši odškodnění stanovuje individuálně soud podle konkrétních okolností případu a podle kritérií stanovených ESLP. V praxi se často používá orientační sazba cca 200 EUR za měsíc průtahu, to zejména v pracovněprávních sporech a některých správních řízeních. Tato částka není pevně stanovena zákonem, ale vychází z právní doktríny a judikatury jako průměrná nemajetková újma za měsíc průtahů. Konkrétní výše odškodnění se však liší podle druhu soudu a okolností případu – ve správních a civilních řízeních se běžně pohybuje mezi 800 až 1 000 EUR za první rok průtahu, přičemž za delší průtahy (2–3 roky) se částky zvyšují na 1 500 až 3 000 EUR a za průtahy přes 5 let mohou dosahovat 5 000 až 6 000 EUR, výjimečně i více. V praxi částka 200 EUR/měsíc průtahů funguje jako orientační základ, který soudy dále upravují podle složitosti a délky případu.

56. V **Chorvatsku** je odškodnění za rok průtahů v soudním řízení stanoveno paušálně tamním Ústavním soudem. Jím stanovené výchozí částky může civilní soud podle okolností věci snižovat či zvyšovat až o 20 %. Základní částky odškodnění Ústavní soud poprvé stanovil v roce 2003 a od té doby je pětikrát navýšil. V současnosti jde o následující částky: období předcházející přistoupení Chorvatska k Úmluvě – 255 EUR/5 let; 2) „běžná“ řízení – 255 EUR/rok; 3) „naléhavá“ řízení 300 EUR/rok; a 4) zvláštní případy – 345 EUR/rok.

57. V **Litvě** výši odškodnění stanovuje individuálně soud podle konkrétních okolností případu a podle kritérií stanovených ESLP. Jako konkrétní příklad lze uvést nedávný rozsudek o odškodnění za nepřiměřenou délku trestního řízení (z hlediska nepřiměřené délky řízení jde o jednu z typově závažnějších věcí). Za nepřiměřenou délku řízení přiznal Nejvyšší soud celkem 2 600 EUR, tj. 255 EUR/rok řízení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu Litevské republiky ze dne 23. 1. 2025 sp. zn. 3K-3-17-403/2025, body 117 a 132).

58. V **Německu** se nemajetková újma odškodňuje fixní sazbou, kterou stanovuje § 198 odst. 2 věta třetí zákona o organizaci soudnictví (Gerichtsverfassungsgesetz). Tato sazba činí 1 200 EUR za každý rok průtahů. Soud však může částku s ohledem na konkrétní okolnosti věci snížit, nebo naopak zvýšit. Od roku 2012 nedošlo k valorizaci částek (srov.

Kissel, O. R. - Mayer, H. *Gerichtsverfassungsgesetz. Kommentar. 11. Auflage*. München: C. H. Beck, 2025, s. 1319 a násl.).

59. **Nizozemské** soudy při určování odškodnění za průtahy v soudním řízení obecně vycházejí ze základní paušální sazby 500 EUR za každý započatý půlrok průtahů (srov. rozsudek Státní rady ze dne 29. 1. 2014 sp. zn. 201302106/1/A2, body 4.9 a 5 nebo rozsudek Odvolacího soudu pro obchod a průmysl ze dne 22. 7. 2014 sp. zn. AWB 11/981, bod 2.3).

60. V **Polsku** výši odškodnění upravuje čl. 12 odst. 4 zákona ze dne 17. 6. 2004, o stížnosti na porušení práva na projednání věci bez zbytečného odkladu. Za každý rok řízení, v němž docházelo k průtahům, by mělo být poskytnuto minimálně 500 PLN (cca 118 EUR) a částka vyšší než 500 PLN se poskytuje ve zvláštních případech. Tyto částky se od roku 2009 nezměnily.

61. Na **Slovensku** je výše odškodnění stanovována individuálně soudem podle konkrétních okolností případu a podle kritérií stanovených ESLP. Aktuálně se výše přiznávaného finančního zadostiučinění pohybuje průměrně v rozmezí od 200 EUR do 500 EUR za rok (srov. např. nálezy Ústavního soudu Slovenskej republiky ze dne 27. 10. 2020 sp. zn. I. ÚS 363/2020, ze dne 23. 2. 2021 sp. zn. I. ÚS 474/2020 a ze dne 7. 3. 2024 sp. zn. I. ÚS 64/2024). Ústavní soud Slovenské republiky se dosud problematikou navýšení odškodnění v důsledku inflace nezabýval.

62. Ve **Slovinsku** možnou výši náhrady stanovuje čl. 16 odst. 2 zákona o ochraně práva na soudní řízení bez zbytečných průtahů. Výše odškodnění je stanovována individuálně soudem podle konkrétních okolností případu a podle kritérií stanovených ESLP. Zákodárce k valorizaci těchto částek prozatím nepřistoupil. V nedávné době přiznávaly soudy vyšších stupňů například částky: 1) 1 250 EUR za rok řízení ve věci, ve které průtahy zabránily žalobci čtyři roky ve styku s jeho dětmi (rozsudek Vrchního soudu v Celje ze dne 15. 2. 2023 sp. zn. Cp 26/2023); 2) 180 EUR za rok řízení ve věci, která neměla pro žalobce zvláštní význam (rozsudek Vrchního soudu v Celje ze dne 6. 5. 2021 sp. zn. Cp 148/2021); a 3) celkovou částku 300 EUR, tj. minimální částku v řízení, které pro žalobce nemělo zvláštní význam a v němž byly průtahy bagatelní (rozsudek Vrchního soudu v Celje ze dne 6. 5. 2021 sp. zn. Cp 187/2021).

63. V **Řecku** byla v letech 2019 až 2024 nejvyšší přiznaná částka 5 000 EUR za bezmála šestileté průtahy, průměrné částky přiznávané za rok jsou však podstatně menší, v nižších stovkách EUR za rok průtahů (srov. výčet v již zmíněném rozsudku ESLP *Vervele proti Řecku*, § 22).

64. Částky přiznávané českými civilními soudy tedy nejsou ve srovnání s částkami přiznávanými vnitrostátními orgány ve státech se srovnatelnou či vyšší životní úrovní nepřiměřeně nízké. Z komparativního hlediska není v současnosti nevalorizování přiznávaných částek ničím výjimečným. Částka přiznaná stěžovateli, tj. 21 760 Kč (cca 870 EUR) na rok řízení, je vyšší či dokonce podstatně vyšší než částka standardně přiznávaná v Chorvatsku, Řecku, Litvě, Polsku, Slovensku či Slovinsku. Dle konkrétních okolností případu mohou být kvůli existenci obecné maximální výše odškodnění částky přiznávané českými civilními soudy též vyšší než částky přiznávané vnitrostátními orgány ve Finsku. To se ve stěžovatelské věci i stalo, neboť civilní soudy stěžovateli přiznaly celkovou částku 369 917 Kč – cca 15 000 EUR – což je o 5 000 EUR více než

činí standardní finská maximální výše zadostiučinění. Částky přiznávané v Německu či Nizozemsku jsou sice nominálně o něco vyšší, s ohledem na kupní sílu nicméně výsledný poměr vyznívá opět ve prospěch české praxe. Výrazně vyšší je jen praxe francouzská.

65. Částka přiznaná stěžovateli v této věci se tedy nejeví jako nepřiměřeně nízká ani v komparativním pohledu.

66. Ústavní soud shrnuje, že úkolem Nejvyššího soudu je i ochrana základních práv a svobod (čl. 4 Ústavy), včetně posuzování otázky, zda částka, kterou civilní soud přizná, je s ohledem na okolnosti případu, sociální a ekonomickou realitu, ale i vývoj praxe ESLP přiměřená. Důvod pro případný zásah Ústavního soudu nastane až tehdy, kdy přiznaná částka bude ve světle částek přiznávaných ESLP nepřiměřeně nízká, nebude plnit satisfakční funkci, a sám Nejvyšší soud nápravu takového neústavního stavu nezjedná.

67. Ústavní soud v tomto ohledu vyzdvihuje jako ústavně souladný závěr Nejvyššího soudu v bodě 81 napadeného rozsudku, podle něhož důvody pro případné navýšení částek zadostiučinění nad rámec daný stanoviskem je nutno hledat též „*ve srovnání s částkami zadostiučinění přiznávanými českými soudy na náhradu jiných nemajetkových újem, nesvědčí-li i bez toho pro navýšení zadostiučinění, a to i základní částky za jeden rok řízení, potřeba spravedlivého rozhodnutí ve věci daná konkrétními okolnosti případu, zvláště pokud se tyto zjevně vymykají obvykle posuzovaným skutečnostem.*“

VI. E. Zbylé argumenty stěžovatele

68. Ústavní stížnost je nedůvodná i ve zbylém rozsahu.

69. Stěžovatel nijak nevysvětluje, v čem Nejvyšší soud pochybil, pokud dospěl k závěru o vadnosti části dovolání. Ústavní soud již v minulosti uzavřel, že povinnost účastníků řízení uvést, proč jejich dovolání splňuje předpoklady přípustnosti, je ústavně souladná [stanovisko ze dne 28. 11. 2017 sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16 (ST 45/87 SbNU 905), zejména bod 35]. Pro stěžovatele to znamená, že musí nejen podat dovolání jako takové, ale dovolání také musí být bezvadné (tamtéž, body 60 a 61).

70. V nynější věci stěžovatel neuvedl ani blíže nerozvedl, proč je dotčená část dovolání přípustná podle § 237 občanského soudního řádu. V textu dovolání lze vyčíst jen to, že odvolací soud měl tyto vytyčené právní otázky – zda je třeba při posuzování významu řízení třeba přihlížet k tomu, že došlo k odkladu exekuce, ale majetek stěžovatele byl nadále zatížen generálním inhibitoriem a zda se má při posuzování kritéria složitosti při hodnocení opravných prostředků vzít v úvahu složitost věci a smysluplnost úkonů soudu – posoudit jinak. Dovolání v tomto rozsahu neobsahuje jediný odkaz na judikaturu, nevymezuje žádný předpoklad přípustnosti (což je podle § 241a odst. 2 občanského soudního řádu nezbytnou součástí dovolání) a pouze v obecné rovině polemizuje se skutkovými a právními závěry městského soudu (body 49 a 50 napadeného rozsudku a body 52, 58 až 67 a 70 až 72 dovolání). Tím ovšem stěžovatel nesplnil zákonnou povinnost uvést, v čem a jak se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury, případně že Nejvyšší soud nikdy neřešil jím vznesenou právní otázku, že ji řeší nejednotně anebo že je třeba provést změnu judikatury. Postup Nejvyššího soudu nebyl přepjatě formalistický: stěžovatel odůvodnil přípustnost dovolání jen povšechně a nesplnil podmínky stanovené zákonem. Nebylo úkolem Nejvyššího soudu, aby

za stěžovatele domýšlel, proč je jeho dovolání v tomto rozsahu přípustné (srov. opět stanovisko Pl. ÚS-st. 45/16, bod 46).

71. Nejvyšší soud postupoval též v souladu s ústavními požadavky, označil-li za začátek průtažného řízení den, kdy se stěžovatel o tomto řízení prokazatelně dozvěděl. Srozumitelně a s odkazy na svou judikaturu a na judikaturu ESLP vysvětlil, že nemajetková újma způsobená nepřiměřenou délkou řízení může začít vznikat teprve tehdy, když se stěžovatel o existenci řízení dozví. Teprve od tohoto okamžiku totiž stěžovatel trpí nejistotou ohledně výsledku řízení a s tím souvisejícími negativními dopady do své osobní sféry (srov. přiměřeně rozsudek ESLP ze dne 6. 3. 2003 *Ipsilanti proti Řecku*, č. 56599/00, § 31 a body 51 a 52 napadeného rozsudku a bod 38 shora).

72. Nedůvodná je i námitka, že městský soud měl stěžovatele vyzvat k doplnění tvrzení a důkazních návrhů podle § 118a odst. 1 až 3 ve spojení s § 205a písm. d) občanského soudního řádu. Nejvyšší soud s odkazy na judikaturu vysvětlil, že dle tohoto ustanovení nebylo třeba postupovat. Poučení v posuzované věci nebylo třeba, protože z obsahu spisu nevyplývá, že by stěžovatel tvrdil, že se o řízení dozvěděl dříve (bod 84 napadeného rozsudku). To, že by se stěžovatel měl dozvědět o řízení dříve, nevyplývá ostatně ani z ústavní stížnosti. Relevance této skutečnosti si přitom musel být stěžovatel vědom nejpozději z odůvodnění rozsudku obvodního soudu.

73. Nejvyšší soud se při hodnocení významu řízení pro stěžovatele neodchýlil od judikatury ani tím, že za rozhodující považoval rozsah postiženého majetku, a nikoli vymáhanou částku (bod 54 napadeného rozsudku). Argument stěžovatele se mýlí s průběhem řízení, neboť z judikatury vyplývá stejný závěr, jaký zaujal v posuzované věci Nejvyšší soud, tj. že v exekučním řízení je význam předmětu řízení pro poškozeného vyjádřen výší hodnoty majetku postiženého exekucí (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2017 sp. zn. 30 Cdo 89/2015, body 27 až 29 a ze dne 21. 1. 2025 sp. zn. 30 Cdo 2130/2024, body 30 a 33).

74. V neposlední řadě je ústavně akceptovatelný i závěr Nejvyššího soudu, že se do celkové délky průtažného řízení nemá započítat též délka navazujícího exekučního řízení, ve kterém se stěžovatel domáhal vymožení mu přiznané pohledávky – nároku na náhradu nákladů (body 60 až 64 napadeného rozsudku). Tato řízení na sebe z hlediska příčinné souvislosti nenavazují, neboť mají jiný předmět a nemajetková újma vzniklá v každém z těchto řízení je kvalitativně jiná než újma vzniklá v řízení druhém. Nemajetková újma v průtažném exekučním řízení vznikla nejistotou, zda dojde k zásahu do stěžovatelových práv jako povinného v exekuci. Okamžikem, kdy skončilo průtažné řízení, skončilo pro stěžovatele i období nejistoty. V navazujícím exekučním řízení je situace odlišná, neboť má postavení oprávněného a případná nemajetková újma spočívá v nejistotě, zda a kdy se fakticky domůže své pohledávky – přiznané náhrady nákladů průtažného řízení. „Příběh stěžovatele“ skončil dnem nabytí právní moci konečného rozhodnutí v „prvním“ exekučním řízení v roce 2022. Tato řízení proto nelze sčítat. Stěžovatel sice tvrdí, že se Nejvyšší soud odchýlil od své judikatury, ovšem žádný odlišný judikát k tomu neuvádí.

**VII.
Závěr**

75. Ústavní soud shrnuje, že částka přiznaná stěžovateli jako odškodnění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení není nepřiměřeně nízká.

76. Ústavní soud proto ústavní stížnost dílem zamítl (§ 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu) a dílem odmítl jako návrh podaný někým zjevně neoprávněným [§ 43 odst. 1 písm. c) téhož zákona].

77. Ústavní soud stěžovateli nepřiznal náhradu nákladů řízení. Podle § 62 odst. 4 zákona o Ústavním soudu se taková náhrada přizná jen v odůvodněných případech podle výsledku řízení. Stěžovatel však v řízení o ústavní stížnosti úspěšný nebyl.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 24. září 2025

Josef Baxa
předseda soudu

Odlišné stanovisko soudce Jaromíra Jirsy ve věci Pl. ÚS 26/25

1. „*ESLP a ostatní evropské země víc peněz za průtažná řízení nepřiznávají, nemusíme ani my*“. Tak lze bohužel jednou větou shrnout závěry nálezu ze dne 24. 9. 20254, sp. zn. Pl. ÚS 26/25. Jelikož se s posouzením většiny pléna nemohu ztotožnit, uplatňuji podle § 14 zákona o Ústavním soudu odlišné stanovisko. Jsem přesvědčen, že ústavní stížnosti mělo být vyhověno a napadený rozsudek Nejvyššího soudu měl být zrušen.

2. Podle většiny pléna stanovisko Nejvyššího soudu Cpjn 206/2010 vydané v roce 2011 není potřeba aktualizovat ani v roce 2025, protože z ústavního pořádku údajně nevyplývá povinnost jakkoliv zohledňovat ekonomické faktory jako je růst životní úrovně či inflace (bod 1 nálezu). Základní částka zadostiucnění 15 000 až 20 000 Kč za rok průtahů obecně není „nepřiměřeně nízká“, protože odpovídá požadavkům ESLP (bod 52 nálezu) a ob stojí i z komparativního hlediska v rámci evropských států (bod 64). Jinými slovy: „*jedeme dál*“.

3. Vskutku — Ústavní soud v přijatém nálezu potvrdil dlouhodobě a kategoricky zastávaný názor Nejvyššího soudu, podle kterého „*na přiměřenost výše základní částky zadostiucnění nemá vliv znehodnocení měny v důsledku inflace*“ (bod 65 napadeného rozsudku). Takový závěr je podle mého soudu na první pohled nelogický – spíše absurdní. V jádru totiž znamená, že základní nominální částka 20 000 Kč za rok průtahů bude pro české účastníky průtažných řízení přiměřená navždy, ať se děje, co se děje. *Ad absurdum*: I kdyby si člověk v budoucnu mohl koupit za 20 000 Kč pouze jeden rohlík, bude tento rohlík bez dalšího představovat přiměřenou základní náhradu za jeden rok neúměrně dlouhých soudních procesů.

4. Proti zvolenému řešení — respektive nevyřešení — problematiky tzv. valorizace základních částek zadostiucnění mám klíčové výhrady. Předně chci zdůraznit své základní východisko: Listina základních práv a svobod v čl. 36 odst. 3 přímo stanoví, že každý má právo na náhradu škody způsobené mu nesprávným úředním postupem. Nesprávným úředním postupem státu je rovněž porušení práva každého na projednání věci soudy v přiměřené lhůtě ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny. Stát za nepřiměřeně dlouhé řízení nese objektivní odpovědnost; předpokládá se, že nepřiměřená délka soudního řízení vede k nemajetkové újmě účastníka spočívající zejména v úzkosti, nejistotě a duševním stresu v očekávání výsledku řízení.

5. Podle čl. 36 odst. 4 Listiny platí, že podmínky práva na náhradu škody stanoví zákon. Co stanoví zákon? Podle § 31a odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. se za vzniklou nemajetkovou újmu poskytuje „*přiměřené zadostiucnění*“. Z toho tedy vyplývá, že chce-li Ústavní soud plnit svoji ústavní úlohu ochránce ústavnosti, musí v jednotlivých případech zkoumat nikoliv, zda bylo poskytnuto zadostiucnění „*nepřiměřeně nízké*“ (jak uvádí nález v bodě 66), nýbrž zajistit, aby jednotlivcům bylo poskytnuto zadostiucnění „*přiměřené*“. Úkolem obecných soudů i Ústavního soudu není „*šetřit státní kasu*“, ale naopak – důsledně se zastat jedince, kterému stát nezajistil to, co vyplývá z Listiny základních práv a svobod, tedy bezprůtahové řízení.

6. Právě uvedená východiska je třeba mít na paměti i při řešení problému výše tzv. základní částky zadostiucnění. Přestože jsem si vědom, že Ústavní soud ústavnost dosavadního nezohledňování změny reálné hodnoty peněz v základní částce vycházející se stanoviska Cpjn 206/2010 v minulosti opakovaně „posvětil“, podle mého nastal čas, kdy se „bezhlavá“

aplikace původně určené základní částky z pohledu účinné ochrany základního práva zaručeného v čl. 36 odst. 3 Listiny stala neudržitelnou.

7. Stanovisko Cpjn 206/2010 vydal Nejvyšší soud v dubnu 2011 za účelem sjednotit rozhodovací činnost civilních soudů při stanovování formy a výše přiměřeného zadostiučinění (ve smyslu § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích). Jeho cílem bylo *„poskytnout soudům nižších stupňů určité vodítko, jak postupovat při posouzení nároku na přiměřené zadostiučinění ve smyslu § 31a zákona, a tímto přispět i ke zjednodušení a zkrácení kompenzačního řízení“*.

8. Byť je obecný zájem na sjednocení a zefektivnění soudní praxe při poskytování zadostiučinění z pohledu čl. 36 odst. 3 Listiny bezpochyby žádoucí, nelze jej vnímat absolutně. Ze závazné nálezkové judikatury vyplývá jasné pravidlo: Soudy mají povinnost přiměřenost zadostiučinění posoudit individuálně, nikoliv mechanicky. Takový požadavek se musí týkat i stanovení příslušné „základní částky“, z níž celková náhrada újmy vychází. Akceptování základního rozmezí stanoveného Nejvyšším soudem v čase neznamena jeho absolutní neměnnost či konzervaci do budoucna [srov. nález sp. zn. IV. ÚS 1572/11 ze dne 6. 3. 2012 (N 45/64 SbNU 551), bod 39; nález sp. zn. III. ÚS 1303/21 ze dne 17. 8. 2021 (N 141/107 SbNU 164), bod 45]. Právě kategorický závěr Nejvyššího soudu, že na přiměřenost základní částky zadostiučinění nemůže mít znehodnocení měny v důsledku inflace vliv, je s ústavním požadavkem na individuální hodnocení přiměřenosti zadostiučinění v rozporu.

9. Také ze stanoviska Cpjn 206/2010 vyplývá, že Nejvyšší soud základní částku 15 000 Kč až 20 000 Kč v roce 2011 stanovil (mimo jiné) s ohledem na „poměry země“, tj. na celkovou ekonomickou situaci v České republice. Ekonomická realita se ovšem po více než čtrnácti letech pro jednotlivce zde žijící diametrálně změnila: reálná hodnota peněz v čase totiž významně klesla. Z veřejně přístupných dat Českého statistického úřadu vyplývá, že mezi dubnem 2011 (kdy bylo vydáno stanovisko) a dubnem 2023 vzrostly ceny v České republice o 55,8 %. Jinými slovy, míra tzv. kumulativní inflace v uvedeném období činila celých 55,8 %.

10. Míra inflace je přitom klíčová pro posouzení hodnoty, kterou základní částka 15 000 Kč až 20 000 Kč pro poškozené představuje v současné době. Reálná hodnota peněz totiž kvůli inflaci klesla o více než jednu třetinu. Lapidárně řečeno: Co bylo možné v roce 2011 koupit za 15 000 Kč, za to by bylo třeba v roce 2023 zaplatit 23 370 Kč.

11. Snížení reálné hodnoty peněz v čase lze pro lepší představu popsat na následujícím příkladu: V roce 2011 by kupující za 15 000 Kč mohl pořídit 696 kmínových chlebů, kdežto v roce 2023 by za stejnou částku koupil pouze 337 (jak vyplývá z interaktivního srovnání dostupného na stránkách ČSÚ: <https://csu.gov.cz/pan-prumerny>). Byť nelze tvrdit, že dopadům inflace jsou vystaveni všichni stejně (k tomu viz např. PROKOP, D; DVOŘÁKOVÁ, E.; ŠKVRŇÁK, M. *Přicházející o úspory, nestabilní nebo extrémně ohrožení. Jak inflace dopadá na různé domácnosti*. PAQresearch, 2023. Dostupné na: <https://www.paqresearch.cz/post/inflace-typologie-dopady/>), je podle mého soudu nesporné, že vysoká míra inflace negativní vliv na reálnou hodnotu základní „nominální“ částky 20 000 Kč v průběhu posledních více než čtrnácti let měla.

12. Změnila-li se v čase ekonomická situace z pohledu jednotlivců podstatným způsobem, je třeba takovou změnu minimálně vzít v úvahu při hodnocení přiměřenosti „základní

částky“ zadostiučinění v jednotlivých případech. V tomto ohledu je podstatné, že zadostiučinění za neúměrně dlouhé soudní řízení má plnit svoji primární *kompenzačně-satisfakční* funkci. Zjednodušeně řečeno: Finanční zadostiučinění má pro jednotlivce představovat spravedlivé odčinění diskomfortu, který musel v průběhu nepřiměřeně dlouhého soudního procesu strpět. Zákon nikde nehovoří o jakýchkoli „základních“ či paušálních částkách odškodnění — hovoří jen o přiměřenosti (srov. § 31a zákona č. 82/1998 Sb.). Připustíme-li vůbec, že se na odškodnění příliš dlouhého soudního řízení mají používat „paušály“ za jeden rok (zejména v zájmu předvídatelnosti soudního rozhodování), musí rovněž základní částka zadostiučinění v obecné rovině materiálně zajišťovat, aby si poškozený mohl „dopřát odpovídající náhradní radost“ za protahované soudní spory.

13. Klesla-li reálná hodnota peněz od roku 2011 více než o třetinu, je třeba zvážit, zda má zvolená základní částka zadostiučinění potenciál kompenzační funkci pro běžného jednotlivce nadále plnit. Jinými slovy, hodlají-li soudy v současné době vycházet ze základní částky podle stanoviska Cpn 206/2010, měly by poškozeným účastníkům přesvědčivě vysvětlit, jak je možné, že základní částka zadostiučinění 20 000 Kč byla ve smyslu čl. 36 odst. 3 Listiny přiměřená v roce 2011 stejně jako v roce 2025, kdy je její reálná hodnota více než o 1/3 nižší. To se v případě stěžovatele nestalo a podle mého se tak ani stát nemohlo, protože faktickou rozdílnost přiznávaných částek přesvědčivě ospravedlnit nelze.

14. Při hodnocení adekvátnosti základní částky je přitom třeba brát v úvahu i *preventivně-sankční* funkci zadostiučinění, která může komplementárně působit v rámci primární funkce kompenzační. Dostatečně vysoké „základní“ zadostiučinění totiž může mít odrazující účinek vůči státu, v jehož kompetenci je zajistit systém justice, aby průtahy v soudním řízení při běžném chodu nevznikaly (srov. čl. 38 odst. 2 Listiny). Zjednodušeně řečeno: Adekvátní základní částka neslouží pouze jako cukr pro poškozené, nýbrž i jako bič vůči státu.

15. Rovněž ve vztahu k preventivně-sankční funkci základní částky zadostiučinění proto platí, že snížila-li se reálná hodnota peněz od roku 2011 více než o třetinu, je nutné zvážit, zda má základní částka 20 000 Kč potenciál plnit svoji druhou funkci odpovídajícím způsobem i v současné době. Pro státní rozpočet totiž představuje nominální částka 20 000 Kč za rok průtahů v roce 2023 citelně menší „hrozbu“, než tomu bylo v roce 2011. I to je z pohledu naplnění požadavků čl. 36 odst. 3 Listiny relevantní.

16. Byť z právě uvedeného vyplývá, že znehodnocení peněz v důsledku inflace může mít na přiměřenost výše základní částky zadostiučinění přímý vliv, Nejvyšší soud — a ani většina pléna — v posuzovaném případě adekvátnost „základní částky“ perspektivou reálné hodnoty peněz nezkoumaly. Nález námitku „nerovnosti zadostiučinění“ vypořádává pouze tak, že běh času není podezřelým diskriminačním důvodem a že praxe soudů není svévolná (body 47–48 nálezu). To ovšem neospravedlňuje faktickou rozdílnost zadostiučinění rovněž z pohledu čl. 36 odst. 3 Listiny.

17. Je přitom namístě ptát se: Jak to, že v jiných oblastech odškodňování nemajetkové újmy — kupříkladu rozhodování o výši náhrady za nemajetkovou újmu na zdraví — je potřeba zohlednění vývoje hladiny cen a ekonomické situace řešena navázáním jiné „základní částky“ na vývoj průměrné mzdy? [srov. Metodika k náhradě za bolest a ztížení společenského uplatnění]

(podle § 958 občanského zákoníku)]. Přijatý nález odpověď stěžovateli a dalším účastníkům průtažných řízení nedává.

18. Nelze si přitom nic nalhávat: nález většiny pléna fakticky dovozuje, že je ústavně souladné, sníží-li se v čase ústavní standard ochrany základního práva podle článku 36 odst. 3 Listiny. To je z ústavního hlediska nepřijatelné.

19. Zdůrazňuji, že Úmluva a judikatura ESLP představuje pouze minimální míru ústavní ochrany a nebrání tomu, aby český ústavní pořádek stanovil na stát přísnější požadavky. Nebo alespoň požadavky jiné — odpovídající více současné realitě. Stejný závěr platí i pro provedené komparativní srovnání. Lapidárně řečeno: Skutečnost, že vysoký růst inflace dosud nezohledňují ESLP ani jiné evropské státy, sama o sobě neznamená, že základní částka zadostiucnění stanovená Nejvyšším soudem v roce 2011 obstojí z pohledu čl. 36 odst. 3 Listiny.

20. Nezbyvá než apelovat: Mají-li soudy přiměřenost zadostiucnění za nepřiměřeně dlouhé soudní řízení podle čl. 36 odst. 3 Listiny posuzovat individuálně s ohledem na konkrétní okolnosti případu, musí v úvahu brát i současnou ekonomickou realitu, tj. významný rozdíl ve skutečné hodnotě přiznávaného zadostiucnění.

21. V projednávané věci nikdo netvrdil, že valorizace základní částky zadostiucnění by měla být „automatická“ či „mechanická“. Smyslem a účelem ústavní stížnosti pouze bylo, aby soudy rozhodovaly flexibilně a alespoň částečně reflektovaly reálný vývoj společenských a ekonomických poměrů. Většina pléna ani Nejvyšší soud bohužel nevyužila příležitost vyřešit jádro problému a systém zadostiucnění — vystavený na 14 let starém stanovisku — narovnat. Dojem z přijatého nálezu tedy zůstává spíše v rovině povzdychu: „Život je jinde“.

V Brně dne 29. 9. 2025

Jaromír Jirsa